

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasiło
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODOBU.

Letnik III.

V Ljubljani 15. aprila 1902.

Št. 8.

Šolstvo na Kranjskem pred l. 1500.

Piše Viktor Steska.

II.

Karol Veliki je ukazal v svojih predpisih (kapitularih) l. 787 in 789 ustanovitev šol in je naročil župnikom ne le, da morajo učiti, marveč tudi, da morajo enkrat na leto priti na katedralno šolo, poučit se za uspešno vodstvo šol.¹⁾

Cesarski poslanci so se morali potoma prepričavati o šolah in mudne otroke kaznovati.

Papež Evgen II. je l. 826 dejal: „Čujemo, da ponekodi ni učiteljev in da se zanemarja pouk. Zato ukazujemo vsem škofom in njim podložnim župnijam, naj poskrbé za „učitelje, ki naj poučujejo v branju, v prostih vedah in zveličanskih resnicah.“

Do 12. veka so poučevali skoro izključno le menihi in duhovniki. Polagoma pa so jim primanjkovali moči, ker so se šole množile. Privzemali so si torej pomočnike izmed lajikov, ki so učili otroke vsaj brati. Zadržni duh pa se je lotil tudi teh učiteljev. Zvezali so se med seboj, potovali od mesta do mesta in se nudili v službo raznim šolskim voditeljem.

Prostori za šole so bili tedaj siromašni, kakor sploh stanovišča; le po samostanih so bili bolj prikladni svojemu namenu. Silili tedaj niso ni-

¹⁾ Kellner l. c. 68 sq.

kogar v šolo, še celo malo odškodnino za vzdržavanje šole so zahtevali po mestih.

V 12. veku so pričeli ustanavljati vseučilišča. Znamenito je bilo vseučilišče v Salernu, kjer so učili zlasti zdravilstvo, v Bologni, kjer se je predavalo pravoslovje, v Parizu, kjer se je gojilo bogoslovje in modroslovje. V začetku namreč vseučilišča niso imela vseh oddelkov ali fakultet, marveč le po eno ali več.

V naši bližini je bilo ustanovljeno vseučilišče v Vičenci l. 1204, v Padovi l. 1222 in v Trevisu l. 1260. Padovanska šola je zaslovela po svetem Antonu. V Pragi je bilo ustanovljeno vseučilišče l. 1348, na Dunaju l. 1365 v Čedadu l. 1353¹⁾ nekako vseučilišče „studium generale“.

Vrnimo se po tem splošnem pregledu v našo domovino.

V Veliki Moraviji je deloval kot nadškof sv. Metod. Ta je zbral mnogo učencev krog sebe in jih učil ne le krščanske vere, ampak tudi pismenosti. Nekateri učenci so bili tudi pisatelji, na pr. Klemen. Žal, da se je po smrti sv. Metoda (l. 885) pričelo preganjanje in je moralo okoli 200 duhovnikov zapustiti Veliko Moravijo (l. 886). Po naših deželah pa so se jeli prijavljati tedaj še divji gostje Madjari.

Šole so se pojavljale pri nas, ko so se razmere ublažile in ko je blagodejni mir razprostrl svoja krila nad našo domovino.

Natančnih popisov seveda nimamo, ker se je le malo listin ohranilo, vendar sklepamo iz ostalih listin, da so bili pri nas učitelji, torej tudi šole.

Med zatiškimi menihi se imenuje l. 1230 Magister Horandus. Gotovo je ta poučeval domači meniški naraščaj. Pozneje so zatiški cistercijani pošiljali svoje učence v Runs na Štajerskem, ker je bil ta samostan matica zatiškega. V 13. veku, ob času koroškega vojvode Ulrika, je živel v Ljubljani zdravnik Ivan „Lezicius“, (rojen 1242) Ljubljčan.²⁾ L. 1262 je roval vojvoda Ulrik neko dvorišče bistrskemu samostanu. V tej listini, ki je podpisana v župnišču sv. Petra v Ljubljani, se imenuje kot priča učitelj Nikolaj (Nicolaus scholasticus).³⁾ L. 1291 je podpisal kot priča neko listino učitelj Jakob (Jacobus scholasticus Laybacensis), l. 1300 zopet neki učitelj Nikolaj⁴⁾ in l. 1363 učitelj Peter, ki je bil tudi ljubljanski meščan.⁵⁾

Kje so bile te šole, ni moči natanko določiti. Ker je bila župnija svetega Petra najstarša ljubljanska župnija, je bila gotovo šola pri tej cerkvi. Druga šola je bila pri križanski cerkvi, katero je vzdrževal nemški viteški red. Sledovi tega reda segajo v Ljubljani vsaj do l. 1237.⁶⁾

Kmalu pa je prišla na vrsto tudi šola pri sv. Nikolaju, ki je župna cerkev od l. 1221. Ta šola je postala pozneje mestna šola. Dr. Ant. Dolničar meni, da je bila ta šola ustanovljena okoli l. 1327 in da je zanjo skrbel pozneje

¹⁾ Hitzinger. Mitth. l. 1864, p. 93.

²⁾ Valvasor, E. d. H. Kr. XI. 710.

³⁾ Mitth. d. h. V. f. Kr. 1864, p. 4.

⁴⁾ Mitth. d. M.-V. f. Kr. 1900. p. 46 in 48.

⁵⁾ L. c. p. 62.

⁶⁾ Dimitz, K. g. Gesch. Kr. p. 25.

magistrat.¹⁾ Dolničar dostavlja, da so šolo popravili l. 1539, kar se dobro ujema s tem, kar pripoveduje pl. Radics, da je l. 1534 škof Rauber prepustil v svoji palači začasno sobo za šolo.²⁾ L. 1535 je ustanovil Primož Viček (Witschek) bogat beneficij. Učitelj je moral za to ustanovo preskrbeti vsak dan petje pri sv. maši s pomočjo svojih učencev.³⁾

O tej šoli pri sv. Nikolaju nam je še več znano. Odposlanci ljubljanskega mesta so šli v Dunajsko Novo mesto prosit nove šole. Ernst Zelezni je izdal na to prošnjo l. 1418 diplomo, s katero dovoljuje zopetno ustanovitev šenklavške šole. Tu pravi, da smejo šolo zopet zidati „v splošno korist mesta in v povišanje službe božje s petjem.“⁴⁾ Prejšnja šola je nekoliko preje prenehala vsled neskrbnosti, nekoliko vsled žalostnih časovnih razmer. Najbrže je šola pogorela hkrati s cerkvijo sv. Nikolaja in sv. Elizabete⁵⁾ l. 1386. Pomisliti pa moramo tudi, da se je l. 1396 prvič prikazal na Kranjskem in Štajerskem krvoločni Turek in prestrašil vse ljudi. Odslej ni bila dežela pred njim več varna.

Šola pri sv. Nikolaju je služila v prvi vrsti v cerkvene namene, pa tudi v splošni pouk. Najbrže so se tu učili učenci poleg latinščine računstva in petja, nadarjeni morda še kaj več. Zgodovinar pl. Radics namreč trdi, da so učenci te šole lahko naravnost odšli na dunajsko vseučilišče; seveda za vsprejem na vseučilišče niso zahtevali toliko, kolikor sedaj.

V isti dobi sledimo v Ljubljani poleg šenklavške tudi križansko šolo. L. 1444 sta se poklonila župniku pri sv. Petru v Ljubljani, Štefanu Alochu iz Kamnika, voditelj križanske šole Ivan Gluck in voditelj šenklavške šole Pavel Gornik (Gurnick).⁶⁾ Križanska šola se omenja tudi l. 1450. Stala je bržkone tik komende.⁷⁾

Tudi druga kranjska mesta in celo trgi niso bili brez šole.

V Škofji Loki so gospodovali brižinski škofje, ki so imeli doma gotovo dobro urejeno šolo. Zato so skrbeli zanjo tudi v Škofji Loki, v središču njihovih kranjskih posestev. Neka listina omenja že l. 1271 učitelja (scholasticus Wolfinus).⁸⁾ L. 1474 beremo, da so „izvolili novega učitelja.“⁹⁾

V Kamniku je deloval l. 1391 učitelj Friderik. L. 1395 je daroval kamniški župnik Oto Stüppel cerkvi „vrt poleg šole“, ki naj ga uživa učitelj in zato vsak dan opravlja večernice.¹⁰⁾ L. 1481 je bil ondi učitelj (Schulmeister) Jurij Loški.¹¹⁾

¹⁾ „in cuius sarta et tecta etiamnum Senatus incumbit“, na posebnem listu.

²⁾ P. v. Radics: Christoph von Rauber. 1900, p. 8.

³⁾ Mitth. d. M. V. 1900, p. 3.

⁴⁾ Mitth. 1864, p. 94. in Joh. Nečasek v „Programm des k. k. Obergymn. in Laibach. 1859“, p. 3.

⁵⁾ Valvasor, E. d. H. Kr. XI. 711.

⁶⁾ Izvestja m. dr. 1900. p. 122.

⁷⁾ Mitth. 1862, 54.

⁸⁾ Mitth. 1862, p. 78. — Dimitz, I, 198. — Hitzinger v Mitth. 1864, p. 94 ima tiskovno pomoto 1371.

⁹⁾ Izvestja m. dr. I, 29.

¹⁰⁾ Mitth. 1864. 94.

¹¹⁾ Mitth. 1862, 54.

Žiga Herberstein, slavni državnik, omenja v svojem življenjepisu, da se je učil najprej v Vipavi in potlej v Ljubljani nemški in slovenski. Slovenščina mu je dobro došla na ruskem in na turškem dvoru. Rojen je bil l. 1487.¹⁾ Iz tega sklepamo, da so imeli takrat v Vipavi osnovno šolo; v Ljubljani pa višjo učilnico.

V Ribnici se imenuje šola l. 1407. Zanimivo je, da so nam to dejstvo ohranile, ne domače, ampak tuje listine.²⁾ Burkhard Zink iz Memmingena na Švabskem je obiskal l. 1407 svojega strica, ki je bil župnik na Kočevski Reki (Rieg). Zink je bil tedaj enajst let star in je dovršil štiri šolska leta. Stric je želel, da bi se nadalje šolal in ga pošlje v Ribnico. Tu je stanoval pri Janezu Schwabu, ki je bil zidarski mojster³⁾ grofa Friderika ortenburškega. Tu je obiskoval šolo sedem let. Stric ga je nameraval poslati na dunajsko vseučilišče, osemnajstletni mladenič pa tega ni hotel in je odšel domov.

V Ribnici torej ni bila učilnica najnižje vrste, saj je Zink prišel v Ribnico, ko je že dovršil štiri šolska leta. V Ribnici je obiskoval šolo zopet sedem let; stric ga je hotel poslati na dunajsko vseučilišče, kar vse spričuje, da so se v Ribnici precej učili. Kakšna šola pa je bila v Ribnici, ne moremo določiti. Bržkone je želel župnik svojega stričnika vzgojiti za duhovnika in ga dal v Ribnico, da se je učil v šoli in morda tudi sploh pri ondotnih duhovnikih vsega potrebnega. V Ribnici je bilo tedaj več duhovnikov, ker je bila velika župnija in je do l. 1363 mejila na vzhodu na črnomaljsko. V tem letu pa je podelil patriarh ribniškim župnikom pravico potrjevati župnike v Kočevju, v Poljanah (Stari trg), v Kostelu (Fara), v Osilnici in Gotenici (Kočevska Reka). Znano je, da so bili ribniški župniki večinoma arhidiakoni.

Kedaj se je pričela prva šola v Novem mestu, ni znano. Gotovo pa je, da je vzdrževal novomeški kapitel svojo šolo od l. 1509, dokler je niso prevzeli oo. frančiškani l. 1778.

Bržkone so bile šole tudi po drugih krajih naše domovine pred l. 1500, zlasti v Kranju, Črnomlju, Metliki in v Višnji gori. Iz neke listine početkom 16. veka se da spoznati, da so Višnjani imeli svojo šolo že pred l. 1500.⁴⁾ Tako na gosto ustanovljene pa pri nas niso bile šole, kakor ob srednjem Renu, kjer je bila ok. l. 1500 vsaki dve uri daleč šola.⁵⁾

V šolo so pričeli hoditi dečki s sedmim letom. Zanimivo opisuje v pesniški obliki svoje šolanje 45. kranjski deželni glavar baron Jos. Lamberg.⁶⁾

Zu Arttenegkh im Gesclos bin ich geborn,
Da ich kham zu Syben Jahren
bin ich zu der in Schuell geschickt,
wie man den Khinden zu thun pfliht.

¹⁾ Valvasor VI. 345.

²⁾ Mitth. 1864, p. 94. in obširno I. Vrhovec v Mitth. d. M. V. 1900, p. 1 sq.

³⁾ Zidarski mojstri so bili uradniki, ki so skrbeli za hiše, mostove, gozde itd. Valvasor XI. 546.

⁴⁾ Mitth. 1900, 4.

⁵⁾ Wetzer-Welte pri Volksschule.

⁶⁾ Valvasor. IX. 50.

Aber im 99ten Jahr (=1499)
ist mein Vatter gestorben zwar,
die Schul hat mir wenig zugelegt,
Ich mehr der Narren Weis gepflögt,
Wär mein Vatter noch gewesen in Leben,
er hett mirs an Zweiffil nit zuegeben,

Jetzt schmerzt es mich aber sehr,
das ich nit hab gelehrt mehr,
Als ich wardt 13 Jahr alt,
da trachtet ich gar balt,
Aus der Schuel zu kumben
zu Herrndienst ward ich genomben —.

V tej dobi je izšlo iz kranjskih šol več učenjakov, ki so se proslavili kot profesorji na raznih vseučiliščih, zlasti na dunajskem, ki šteje mnogo Kranjcev med svojimi učitelji, n. pr. avguštince Leonarda „de Carniola“¹⁾ (1388), Andreja „de Leibaco“ (1431), Krištofa „de Carniola“ (1452), Konrada „de Krayberg“ (1445), Gregorija (1448) in Mihaela „de Krainburg“ (1446), doktorja in profesorja cerkvenega prava Bernarda „de Krayburg“ (1442) in dr.

Jasno je torej, da smo imeli na Kranjskem že pred l. 1500 več šol. Na njih so zajemali vednosti duhovniki in oni svetni stanovi, ki so potrebovali pouka. Pouk ni bil obvezen in tudi ne vsem potreben. Tedanje razmere v naši deželi so bile kaj enostavne. Kmet je obdeloval svoje zemljišče, plačeval desetino, delal tlako, sicer pa ravnal po božjih in cerkvenih zapovedih. Tiskanih knjig še ni bilo; kar je moral vedeti, si je vse lahko zapomnil; prometa posebnega ni bilo, ker ni bilo gladkih cest. Tako je mirno živel in ni občutil potrebe, da bi se moral kaj učiti. Podobno se je godilo obrtnikom. Izučili so se svojega dela, potovali po svetu, se izpopolnjevali v svoji stroki in vrnivši se domov pridno delali. Izmed svetnih stanov so morali le uradniki in sploh načelniki javnih oblasti kaj več vedeti, da so pravično in po zakonih sodili, listine pisali in hranili.

Nove struje v računskem pouku.

Priznana avtoriteta, ki je dolgo vrsto let neomejeno gospodovala v kraljestvu števil, ki je nas in že naše prednike vpeljala v umetnost številjenja, bode skoraj izgubila svojo veljavo in vpliv: namreč stari Močnik. Na srednjih šolah so mu že davno vzeli žezlo iz rok in dokaj omejili samoblast. Sedaj ga hočejo izriniti še iz ljudskih šol. Dva moderna pedagoga K. Krauss in M. Habernal sta predelala Močnikove računice in vsaj v prvi popolnoma zavrgla njegovo metodo. Dunajskim učiteljskim konferencam bodo zdaj njihove računice predložene v presojevanje in skoraj gotovo bodo obveljala načela, na katerih stoni nova metoda.

Kaj je vzrok tej izpremembi? Kakšno smer zasleduje nova struja?

¹⁾ Cf. Dimitz I, 256 in I, 319.

Močnikove računice so se doslej skoraj izključljivo opirale na Grubejevo¹⁾ računsko metodo. Ta pa je skušal zopet slediti Pestalozzijevim načelom. Znano je, da Pestalozzi zlasti zahteva, naj je pouk nazoren. Zato je skušal tudi Grube s pomočjo nazornega pouka otroke pripeljati do jasnih predstav posameznih števil. Učni smoter mu je bil: jasen in določen pojem števila. — Za naziranje mu služijo točke, kroglice in paličice. Zato je računski stroj z znanimi kroglicami na žici stalno učilo po vseh nižjih razredih naših šol. Iz predstave peterih kroglic naj bi n. pr. otrok po abstrakciji dobil pojem o številki pet in slično o drugih številih. — Na daljni stopinji naj bi otrok spoznal tudi znamenja števila. Kakor ima namreč otrok o jabelku takrat jasno in določno predstavo, če zaznava vse njegove posameznosti: barvo, obliko, velikost, težo, okus, vonj itd., tako naj bi tudi o številih potom znamenj dobil jasen in določen pojem. Znamenja pa imenuje Grube tiste dele, v katere se število lahko razstavi. Deli števila 5 so n. pr.: $3+2$; $4+1$; $2 \times 2+1$ itd. In imenovani pedagog méni, da ima otrok še le tedaj jasen in določen pojem o številu 5, če pozna vse posamezne dele, iz katerih število obstoji, če vé $1+1+1+1+1=5$; $3+2=5$; $4+1=5$; $2 \times 2+1=5$; $5-1=4$ itd. Zato gleda pred vsem na to, da se vsako število vsestransko obdelava. Zahteval je celo, naj bi se vsa števila do sto, drugo za drugim preresetavala in pri vsakem vse možne operacije izvršile. Pozneje so to dolgotrajno proceduro omejili na števila od 1—20. Tu pa se zopet in zopet isto ponavlja: sestavljanje števila, razdelitev v svote, difference, produkte in kvocijente. Od dvajset naprej se vsaj vsaka desetica natančno obdelava. Ker je učni smoter: podavanje jasnih predstav o posameznih številih, zato je tudi snov razdeljena po številih in ne po računskih operacijah (seštevanje, odštevanje, množenje, delenje).

Ali je Grubejeva metoda psihološko utemeljena? Že o načinu, kako nastane pojem števila v otroški duši, je Grube napačno sodil. Po njegovih mislih ga dobimo iz predstave množine kakih reči (n. pr. kroglic) potom abstrakcije. A število samo ni predmet predstave, temuč le produkt našega razuma. Število ne morem gledati, kakor rudečo barvo, ali poslušati, kakor zvok, ali zatipati, kakor mehko ali trdost. Tudi na druga čutila števila niso navezana. Število še le dobimo, če pazimo na posamezne, ponavljajoče se vtise in njih vrsto ohranimo v spominu. Če mi petkrat udari glas zvona na uho, če pazim na te vtise in jih štejem, potem še le dobim pojem o številu pet. — Ko bi potom abstrakcije si vstvarjali pojme števil, bi bilo tudi mogoče preje dobiti pojem števila pet, kakor pa števila štiri, tri ali dve.

Vir vseh števil je torej štetje, t. j. zavest, da se kak duševni proces (čutni vtis, predstava, čuvstvo) enkrat, dvakrat ali večkrat ponavlja.

Napačno je tudi mnenje, da otrok še le takrat dobi o številu določen pojem, če ve za vse njegove sestave. Števila so enostavni, nezložen pojmi. O številu 50 dobim jasen in določen pojem, če štejem do 50. Vse

¹⁾ August Wilhelm Grube, pedagogiški pisatelj, roj. l. 1816, umrl 1886. — Svoje nazore o poučevanju računstva je razvil v knjigi: Leitfaden für das Rechnen in der Elementarschule. Berlin 1842.

druge operacije, ki se lahko s tem številom izvrše ($45+5$; 25×2 ; 10×5 itd.) so čisto novi rezultati, ki jih dobim po izkušnji potom štetja in si jih morem vtisniti v spomin. Za jasno in določno predstavo o številu 50 pa spoznanje teh raznih sestav ni potrebno. — Gotovo je prav, da otroci spoznavajo razmerja števil med seboj in jih obvladujejo, a ta razmerja niso znamenja pojmov o številih, temuč nove sintetične sodbe.

Učni smoter računstva v prvem razredu torej ne more biti: predstavljanje števil, temuč operacije s števili, čeprav v omejenem krogu, ali z drubo besedo računanje.

S tem je že tudi izrečeno, da tista razdelitev snovi ni prava, ki se ozira samo na števila in ta zapored predstavlja otrokom. Učno snov je treba razdeliti po računskih operacijah.

Naravna pot pri računskem pouku bi bila ta: Pridobivanje pojmov o številih s štetjem do deset. Seštevanje, odštevanje, množenje, deljenje s števili od 1—10. Rezultate se je treba naučiti na pamet. — Ista metoda se ponavlja potem tudi pri razširjenju številne vrste od 10—20.

Nove računice se opirajo na to metodo, ki je v naravni gotovo bolj vtemeljena, kakor Grube-Močnikova. Gotovo bode tudi tu zmagala naravna preprostost umetne kombinacije.

r.

Drobtinica k vzgojeslovju.

Vzgojitelji imajo vsi isti vzvišeni namen: pripomoči mladini do omike, do časne in večne sreče. Prava omika in prava sreča sloni le na krščanstvu. Ni pa zadosti, da se mladina samo seznanja z blažilnimi nauki krščanstva, temveč zgodaj naj se privaja vsemu verskemu življenju ter napoji z veseljem do cerkvenih opravil, sploh do bogoslužja. Priuči naj se lepemu, vzglednemu obnašanju v cerkvi, zlasti pazljivosti, zbranosti in pobožnosti pri najvažnejšem delu krščanskega bogoslužja: p r i s v. m a š i.

Stvar, ki smo jo omenili, ni tako malenkostna, kakor se zdi, temveč izredne važnosti za celo življenje.

Ali se ne čuje stalna tožba, da so otroci v cerkvi med sv. opravilom nemirni, raztreseni, nagajivi, da šepčejo med seboj, se smejejo, igrajo, dre-gajo, pehajo itd., razven, ako imajo strogo nadzorstvo? Ali ne izražajo bogoljubni ljudje opravičeno nevoljo, da mladina, dostikrat tudi odrasla mladina, nima zmisla za sv. mašo? Ali bi se ne dalo pomagati, da bi se mladež lepo, vzpodbudno, sv. mestu primerno obnašala tudi brez nadzorstva, ter dobila neko spoštovanje do vzvišenih cerkvenih opravil?

Če prašamo po vzrokih raznih nehvalnih nedostatkov in nečednih razvad pri očitni službi božji, moramo pač vpoštevati najprej otroško živahnost, razvajenost pa lahkomiselnost, priznati, da se deca hitro naveliča enolične mirnosti. — A vse to bi vsaj deloma zginilo, če bi se otroci kolikor možno vtopili v sv. opravilo, ki je izvršuje mašnik pred njimi na altarju, če bi imeli prave pojme o vzvišenosti in neprecenljivi veljavi sv. maše in

če bi jim bila bolj jasna sestava sv. maše in pomen posameznih delov; če bi se, kar je dolžnost vseh vernikov, z mašnikom vdeleževali sv. daritve in združevali ž njim v molitvi, zraven pa opazovali obrede sv. opravila.

Da se mladina kolikortoliko povspné do tega pojmovanja, in da se tako koristno navadi vdeleževati sv. maše že v nežnih letih in dobi potrebno spoštovanje do najsvetejše daritve, spoštovanje, ki je bo ohranilo tudi v poznejši dobi, to naj bo skrb vseh vzgojiteljev, zlasti katehetov.

Ta naloga ni prav lahka, a je tem hvaležnejša; ne bo pa nikdar prav rešena, ako se otrokom sicer vtepa v glavo nauk o sv. maši, o službi božji, pa se veroučitelj ne zmeni, imajo li gojenci in gojenke njegove v cerkvi primerno molitveno knjižico, in se ne prepriča, če otroci, ki imajo molitvenike sicer v rokah, tudi res molijo, če v resnici res molijo prave molitve, ob pravem času?

Kolikokrat se pripeti, da mali razposajenčki in lahkoživi otroci med sv. mašo samo gledajo razne podobice, barantajo zanje, listajo po knjižici, iščejo to in ono. Kolikokrat opažamo pri njih zastarele, obrabljene, jezikovno skvarjene, od drugih zavržene knjižice in knjige, ki niso primerne niti za odrasle, kaj šele za mladino. Kje naj ima novostiželjno dete veselje za star, raztrgan molitvenik?!

Vzgojitelji in veroučitelji naj torej poskrbè, da bodo imeli otroci kolikor možno jednake, mladini primerne, lične molitvene knjižice! V tem oziru je kaj na hvalo prišla prenovljena, in po novem skupnem katekizmu prirejena Slomškova molitvena knjižica za mladino „sv. opravilo“, ki ji je cena tako nizka, da se razširja lahko v veliki množini med šolsko mladino.

Mimogrede bodi omenjeno, da je veroučitelju pouk za sv. mašo, pa tudi za prvi prejem sv. zakramentov mnogo olajšan, ako imajo otroci enoten molitvenik, ker imajo pri rokah primerno, kratko razlago sv. maše, navodila in vzorce za skupne pobožnosti zlasti ob priliki prvega sv. obhajila, vse z ozirom na šolski katekizem.

Dasi imajo otroci enotne molitvenike, vendar tudi še s tem ni vse doseženo. Pojdimo še eno stopinjo naprej ter učimo mladino s k u p n o m o l i t i t i ! Glasno naj se mladež v molitvi združuje z mašnikom vsaj pri šolskih mašah.

Ako se skupno češčenje lahko vpelje pri starejših — ki niso tako vajeni branja, doseže se to tem lažje pri šolskih otrocih, ki imajo veselje, pogum in se nikogar ne plašijo in ne sramujejo.

Lepo in spodbudno je, ako mlada grla z ubranim petjem slavé svojega stvarnika pri šolski sv. maši, a to je malokje lahko uvesti, pa tudi za poznejšo dobo nima toliko koristi in pomena, kakor skupna molitev. Pri skupni molitvi je izključena razposajenost, raztresenost, po njej raste gorečnost in pobožnost, otroci se tako najlažje privadijo, da pazijo na posamezne dele sv. maše in da opravljajo pravilno določene molitve ob določenem času, na pravem mestu.

Izkušnja uči, da je otrokom skupna molitev čudovito všeč, da se je radi oprijemljejo in dosti hitro privadijo. Določiti treba samo nekatere, ki so

dobro večji branja, da začenjajo posamezne molitve ter dajejo glas in merilo drugim. Poskusi naj se z otroci poprej skupno moliti enkrat v šoli, ali v cerkvi izven sv. maše, — brez posebne težave bo šlo. Seveda ne smejo biti „obrazci“ mašnih molitev predolgi, ker skupna molitev je počasnejša; poleg tega tudi ni pravilno, če se venomer gleda v knjižico, premalo pa na oltar in na obrede sv. maše.

„Moliti in na altar gledati“ to dvojje, pravi Mey, je treba otroke naučiti, da bodo prav in s pridom pri sv. opravilu. Marsikaj je treba otrokom priporočati, na marsikaj jih privajati, pravi P. Leo Brunner, pred vsem pa pravi: Učimo otroke ljubiti cerkev, učimo jih moliti. A. Č.

Dopisi.

Iz Kranja. Dne 26. marcija je zborovalo društvo slov. učiteljic v prostorih nove slov. osemrazrednice pri sv. Jakobu. Zborovanje je s toplim, navdušujočim pozdravom otvorila gdč. predsednica K. Drolova, vzbujajoč kolegkinje k resnemu delovanju na širnem polju ljudske prosvete in k delovanju za ugled in napredek svojega stanu. — Po tem, z navdušenjem vsprejetem pozdravu je nastopil g. A. Sič, učitelj višje deklinške šole s poročilom: Prostorčno risanje v ljudski šoli. Podal nam je v poldrugo uro trajajočem govoru izvrstno navodilo za ta pouk s podrobnim načrtom za vse štiri razrede ljudske šole. — Poslušalke in — poslušalci — da, tudi teh smo imele — so z izrednim zanimanjem in pozornostjo sledili temu poročilu. Od mnogo strani je bila izražena želja, da bi g. predavatelj objavil vsaj one, za prvi razred namenjene — tako genijalno in ob enem otroškemu duhu primerno pogojene risbe! To je bilo naravnost presenetljivo — ter nam je svedočilo o mojstru, ki ni le sam izvrsten risar, temveč ume tudi druge vneti in vsposobiti za toli važen predmet. Prepričane smo, da tudi v odborovem smislu ravnamo, ako g. poročevalcu izrekamo

javno zahvalo za njegov trud in požrtvovalnost!

Temu poročilu je sledilo nič manj zanimivo poročilo gdč. V. Praprotnikove: O naših težnjah! Težnje, kdo jih nima? V katerem stanu bi se mogle pogrešati? Koliko nam jih prinese poklic sam na sebi — koliko nam jih priraste — rekla bi, po lastni krivdi — ker smo premlačne, preindolentne, da bi se jih otresle! Gospodična poročevalka nam je naštela najbolj očite nedostatke v naših pravnih razmerah, ki kriče po odpravi, oziroma po poravnanju. Stavila je sledeče točke v pretres: 1. Društvo učiteljic téži doseči popolno enakopravnost učiteljic z učitelji iz upravičenega razloga: enako delo, enako plačilo! 2. Pouk v ročnih delih naj se nagradi, kakor se to godi pri kmetijskem pouku, deških ročnih delih, v obrtno-nadaljevalnih tečajih itd. 3. Učiteljicam gre obča volivna pravica, kakor učiteljem. 4. Društvo naj čuva, da se učiteljicam ne bodo kratile že itak borne pravice. Pri razpravljanji teh točk, so se dodale po predlogih nekaterih koleginj še te: 1. Učiteljici, dosluživši pokojnino (deset službenih let), naj se v slučaju, ako se omoži, prizna pokojnina, oziroma odpravnina. 2. Učiteljice, ki so izprašane za

meščanske šole in poučujejo višje razrede po načrtu meščanskih šol (v Ljubljani), naj uživajo vse pravice meščanskih učiteljic. 3. Na večrazrednih dekliških šolah, ki stojé pod moškim vodstvom, naj se nastavijo ženska vodstva, ter tem načinom vsaj nekoliko odškoduje v I. in II. razredu zapostavljene učiteljice. 4. Pri oddaji služb naj se poleg kvalifikacije ozira tudi na službena leta. Tudi temu poročilu je sledilo živahno zanimanje in odobravanje podanih točk, ki so bile vse enoglasno vsprejete.

Nato se je vršila dopolnilna volitev zastopnic nekaterih okrajev.

Pri točki: predlogi in nasveti, predlaga gdč. Demšar, da bi društvo pristopilo „Zavezi“ jugoslovanskih učiteljskih društev. Predlog je dobil pri glasovanju le dva glasova. Društvu, ki je osnovano edino le z namenom pospeševati nadaljno izobrazbo učiteljic, v proseh stanovske zavednosti, v obrambo njih pravic, društvu, ki stoji popolno izven vsake politične sfere, — ki ne šteje niti eno tretjino vseh kranjskih učiteljic — treba je predvsem, da se samo v sebi okrepi in ojači!

Iz Idrije. V 6. letošnji številki je „Slovenski Učitelj“ med „šolskimi vestmi“ poročal, da je na c. kr. rudniški šoli v Idriji zopet razpisano učno mesto, ker se je za to mesto imenovani g. I. Vrščaj odpovedal tej službi. K tej notici danes lahko še dodam, da se na ta razpis ni oglasil noben prosilec. Marsikomu se bo čudno zdelo, da se za službo na c. kr. šoli, ki je poleg tega še v za Ljubljano največjem kranjskem mestu, najmanj 20—30 prosilcev ne oglasi. Kdor pa pozna vse razmere na tukajšnji šoli natančneje, temu se pa prav nič čudno ne zdi, da ni prosilcev. Pomikanje v višje plačilne razrede je le tedaj mogoče, ako kdo izmed učiteljstva, ki je v višjem plačilnem razredu, umrje. In ker so v III. plačilnem

razredu štiri učne moči, v IV. pa jih je celo pet, morajo torej štirje, oziroma pet umreti, predno se bo zadnja učna moč iz III oziroma IV. plačilnega razreda pomaknila v II. oziroma III. plačilni razred. Res žalostno, da mora zadnje učiteljstvo čakati na smrt svojih starejših tovarišev. Ker je pa v I. plačilnem razredu le eno mesto, namreč ravnateljevo, so učiteljice sploh izključene, da bi prišle kedaj v I. plačilni razred in prav tako tudi učitelji izvzemši istega srečnega, ki po milosti višjih oblastij postane ravnatelj šole. Da tudi plače same na sebi niso posebno sijajne, mi ni treba še zopet povdarjati. Prav take so, kakor so na Kranjskem sploh. In kakor kranjski učitelji vedno prosijo in trkajo, da bi se jim plače izboljšale, tako je tudi tukajšnje učiteljstvo poslalo že več prošenj na visoko c. kr. poljedelsko ministrstvo, toda doslej so bile še vse brezuspešne. Tudi vrli državni poslanec gosp. Fr. Povše je pred nedavnim časom v državni zbornici podrezal v tej zadevi, seveda zopet brezuspešno. Toda tukajšnje učiteljstvo se teh neuspehov ne plaši in bo še nadalje trkalo in prosilo, dokler ne bo dobilo boljše urejenega statusa in učiteljskemu stanu primernejših plač.

Gosp. Fr. Povšeta oziroma tudi druge gg. državne poslance pa prosimo, da gospoda ministra opozorijo na ta najnovejši dokaz, kako nujno je potrebno izboljšanje plač na c. kr. rudniški šoli v Idriji. Da se dežela nekoliko upira zboljšanju plač, je še umevno, ker bi si s tem naložila precejšnje breme; neumevno pa je, zakaj se brani to storiti ministrstvo, katero s par tisočaki na leto brez posebnega bremena lahko tako uredi učiteljske plače, da bo že sedaj na tej šoli službojoče učiteljstvo zadovoljno in da bo tudi vselej, kedar bo kako učno mesto razpisano, oglasilo se zadostno število prosil-

cev, izmed katerih bo lahko visoko ministrstvo najboljše izbiralo. Ako se to zgodi, potem ne bo več treba imeti v enem razredu čez 90, da, še celo čez 100 učencev, kakor jih je letos v II. in V. deškem razredu. Ako končno še omenim, da je tukajšnji šolski sluga boljše plačan, kakor pa velika večina učiteljskega osebja, sem menda dovolj jasno pokazal, zakaj se ni oglasil noben prosilec.

Iz Ljubljane. Društvo za zgradbo zavetišča in vzgojevališča v Ljubljani je imelo svojo zadnjo ter končno sejo v svojem salezijanskem zavodu na Rakovniku ob Dolenjski cesti dne 20. marca 1902. Velezanimivo je bilo to zborovanje, ker je bilo zadnje. S tem zborovanjem pod predsedstvom velezaslužnega prečastitega g. prof. dr. Ivana Janežiča je namreč društvo za zgradbo zavetišča in vzgojevališča zaključilo svoje delovanje ter preneha, ker je po § 18 pravil doseglo svoj namen. Celih sedem let se je društvo trudilo, da je ustanovilo s svojimi nabranimi darovi zavod v blagor mladine na prijaznem gričku v idilični graščini Rakovniku. Pri tem zborovanju je društvo slovesno oddalo svoje premakljivo imetje čč. 00. salezijancem v roke preč. g. Simona Visintainer, vodja v zavodu na Rakovniku; za nepremakljivo imetje, katero je dosedaj bilo še društvu na razpolago ter še ni oddano zavodu, sta iz odbora izvoljena dva likvidatorja, katerima bode skrb, da se celi prebitek obrne salezijanskemu zavodu v prid. Z vidnim zadovoljstvom so odborniki zrlji na zavod, katerega je društvo ustanovilo z njihovim trudom. Društveni blagajnik g. Frid. Bradaška je poročal natančno o dohodkih in stroških društva ter izkazal, da je društvo izročilo čast. salezijancem poleg posestva graščine Rakovnik z zemljiščem 22 oralov tudi prebitka v gotovini 1107 K 58 h, iz katerih se ima še nekaj računov

poravnati, drugo ostane zavodu v porabo. Odbor se je zahvalil marljivemu društvenemu blagajniku g. Frid. Bradaški za njegovo skrbno in vestno sodelovanje. V mikavni besedi je podal društveni tajnik kratko zgodovino o razvoju društva ter njega delovanju od dne 13. decembra 1893 do današnjega dne. V živi besedi se je spominjal vseh bivših ter sedanjih odbornikov ter ustanovnikov in dobrotnikov društva s sedanjim društvenim predsednikom preč. g. dr. Ivanom Janežič na čelu. Posebna zahvala bodi javno izrečena slavni kranjski hranilnici, katera je povodom svoje sedemdesetletnice poklonila društvu 15.000 gld. ter tako omogočila ustanovitev sedanjega zavoda. Živa zahvala bodi velerodnemu cesarskemu svetniku g. Ivanu Murniku ter vsem ustanovnikom in dobrotnikom, katerih imena se še prilično hvaležno objavijo. — S posebno ginljivo besedo se je tajnik spominjal ranjega društvenega predsednika, velezaslužnega g. c. kr. dvornega svetnika Josipa Merk, kateri je s posebnim zanimanjem deloval za društvo ter se veselil salezijanskega zavoda. V znak hvaležnosti ter hvaležnega spomina se je dne 20. marca t. l. v ime društva v domači kapeli salezijanskega zavoda na Rakovniku zanj opravila sv. maša.

Tajnik se ginjeno zahvaljuje enako vsem pričujočim odbornikom skupaj ter vsakemu posebej, sklepa svoje poročilo z živo zavestjo, da bode božji Izveličar, kateri je rekel, da, karkoli storimo kateremu njegovih najmanjših, njemu storimo, tudi slehernemu odborniku, ustanovniku ter podporniku društvenega podjetja njihovo sodelovanje ter njihov dar najobilnejše poplačal.

Odbornik gospod Alfred Ledenik zahvaljuje se nato društvenemu tajniku gospodu Ivanu Smrekarju za njegovo zahvalo ter javno laskavo priznanje in

pripomni, da največja hvala gre društvu samemu, ker se je največ trudil in zato največ prestal ter za društvo vse svoje moči in imetje žrtvoval, in če tudi ni imel povsodi tiste sreče, kakoršne si je želel, vendar je dosegel svoj namen; zavod, po kakoršnem je hrepenel, je otvorjen in že v rokah častitih salezijancev.

Enoglasno je bil na to sprejet predlog, da se v trajni spomin na društvo napravi spominska plošča z imeni vseh društvenih odbornikov, ki naj se hrani v zavodu na primernem prostoru. Istotako se bode v zavodu hranila spominska knjiga z imeni društvenih ustanovnikov ter odličnih dobrotnikov, da se bode v zavodu z gojenci vred vedno molilo za nje.

Društvo se z dnem 20. marca 1902 razide z najprijetnejšo zavestjo, da je oživotvorilo najplemenitejše delo človeko-

ljubja, katero tem potom celemu občinstvu najiskrenejše priporoča v vedno blagohotno naklonjenost in podporo. Hkrati pa se blagi rodoljubi opozarjajo, naj svojih milodarov in podpor ne dajejo nikomur, o čegar zanesljivosti niso dobro prepričani, marveč naj svoje podpore temu plemenito humanitarnemu kršč.-patrijotičnemu zavodu odpošiljajo ali pismeno ali po zanesljivih osebah naravnost „čast. vodstvu salezijanskega zavoda v Ljubljani“.

Pomembno zborovanje društva za zgradbo zavetišča in vzgojevališča v Ljubljani se sklene in zaključi s prisrčnimi voščili navzočemu gospodu vodju salezijanskega zavoda. Naj mu večni Bog dodeli najobilnejšega blagoslova, da zavod vedno bolj in bolj prospava v čast božjo, v rešitev ter blagor mladine in domovini v korist in slavo po znanem geslu: Vse za vero, dom, cesarja!

Šolske vesti.

Učiteljske izpremembe na Kranjskem. Vodstvo štirirazrednice v Zagorju je začasno poverjeno vpokojenemu nadučitelju gospodu Jos. Čerinu. — Šola za silo se je uvedla na Kolovratu. Poučeval bo dvakrat na teden šolski vodja v Izlakah g. F. Lužar. — Pouk na zasilni šoli v Št. Lambertu so poverili pomožni učiteljici gdč. Dor. Dereani na Sv. gori.

Učiteljske izpremembe na Spodnjem Štajerskem. Učitelji so imenovani: pri sv. Lenartu v Slov. goricah provizorični učitelj g. J. Urek z Gorenje Polskave, na šolo pri sv. Martinu pri Vurbergu prov. učitelj g. Anton Namestnik, na šolo v Šmarjeti na Pesnici def. učitelj g. Karol Majer, na šolo v Selnici de-

finitivna učiteljica gdč. Frančiška Konečnik, na šoli na Rečici suplentinja gdč. Ljudmila Božič. V pokoj stopi def. učitelj g. J. Stöger na Bizeljskem in g. Berta Hödl v Šmarjeti.

Razpisane učiteljske službe. Na drugi mestni deški petrazrednici v Ljubljani je stalno podeliti učiteljsko službo s postavnimi dohodki. Prošnje za to službo naj se vložé po predpisanem potu do 1. maja 1902. pri c. kr. mestnem šolskem svetu v Ljubljani. Zakasnele in nedostatno opremljene prošnje se ne bodo vpoštevale. Služba učitelja je razpisana do dne 30. aprila v Zagorju ob Savi. Oziralo se bo le na moške prosilce. Učitelj bo prevzel tudi zač. šol. vodstvo. Prošnje je poslati okr. šol. svetu v Litiji. — Na Šta-

gerskem Na trirazrednici v Št. Jurju na Pesnici. (tretji krajni razred), je popolniti službo nadučitelja, na štirirazrednici v Kamenici pri Mariboru (drugi krajni razred), mesto učitelja. Na trirazrednici v Št. Jurju na Pesnici, na petrazrednici pri Sv. Jakobu v Slovenskih goricah in na štirirazrednici v Slivnici (vse v tretjem krajnem razredu) je popolniti istotako povsod po eno učiteljsko mesto. Prošnje do 30. aprila na ondodne krajne šolske svete. Prosilci za nadučiteljsko službo morajo biti zmožni tudi poučevanja v veronauku.

Pred ljubljansko izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole se začno usposobljenostni izpiti dne 28. aprila zjutraj ob osmih. Prošnje je poslati najkasneje do 26. aprila 1902.

Iz okrajnega šolskega sveta goriškega. — Pomnoženi okrajni šolski svet goriški je imel dne 9. aprila svojo sejo. V tej seji sta bila pomaknjena v I. plačilni razred učitelja gg. Jernej Rajer v Opatjemselu in Franc Cicero v Gabrijah. V II. plačilni razred pa sta bila pomaknjena gg. učitelja Josip Šušmelj na Ravnici in Anton Muzina v Brjah pri Rihembergu. Imenovani pa so bili gg.: za Miren Al. Urbančič, za Grgar Ant. Alf. Vodopivec, za Rupo Anton Ferlat, za Vederjan Moric Benič; za Srednje-Kambreško Rihard Gorjup; za

Šmarje Karol Bratina; za Kozano Rajko Gradnik; za ekspozituro Dobravlje Franc Mermolja. Za učiteljice so bile imenovane in sicer za Šmartno gospodična Al. Gulin; za Lokavec gdč. Ernesta Skočir. Sklenilo se je nadalje, da se nakupi za zidanje novega šolskega poslopja v Solkanu zemljišče gospe vdove Doljakove. Nadalje se je sklenilo, da se ustanovi v Vertovinu nova šola. Gospej nadučiteljevi vdovi Amaliji Komavli se je dovolila podpora 420 K. Imenovanje za Vel. Žablje se je odložilo.

Preskušnje usposobljenja za ljudske in meščanske šole se bodo pričele v Gorici dne 5. maja t. l. Prošnje za take skušnje morajo se doposlati ravnateljstvu c. kr. izpraševalne komisije za občne ljudske in meščanske šole v Gorici najkasneje do 20. aprila t. l.

Preskušnje usposobljenja v Mariboru se začno dne 1. maja. Prošnje je vložiti do 27. aprila.

Dvestoletnico svojega obstanka praznuje 21. in 22. aprila uršulinski samostan v Ljubljani. Jubilej bodo praznovali s primernimi cerkvenimi in šolskimi slovesnostmi. Natančnejše o njih objavimo prihodnjič. Zavodu pa, ki si je pridobil neminljivih zaslug za krščansko vzgojo ženske mladine, želimo tudi v bodočnosti božjega blagoslova.

Drobtine.

† Kardinal dr Jakob Missia.

Hvaležnost nas nagiblje, da se na tem mestu spominjamo visokega cerkvenega dostojanstvenika, katerega je nemila smrt prezgodaj ugrabila katoliški cerkvi in slovenskemu narodu. Kolik ugled je pokojni

kardinal med nami užival, o tem je pričala ogromna udeležba razumništva in ljudstva pri njegovem pogrebu. Nas vse navdaja bridka zavest, da nas je zadela nenadomestljiva izguba. Krščansko gibanje med Slovenci je izgubilo njega, ki mu je bil začetnik in voditelj. — Tudi krščan-

ski učiteljski organizaciji in našemu listu je bil visoki pokojnik naklonjen in blagohoten podpiratelj iz prvega početka. Gotovo je še vsem obiskovalcem drugega slovenskega katoliškega shoda v spominu. kako vesel je pozdravil kardinal Missia v svojem sklepnem govoru našo novoustanovljeno „Slomškovo Zvezo“. Rekel je med drugim: „Še enega vspeha tega shoda se izredno radujem, to je učiteljska „Slomškova Zveza“, ki se je vprav ob tem shodu zasnovala in sicer s prav srečnim, za prihodnost upopolnim začetkom. Veseli me prav posebno, da se učiteljstvo naše zadnji čas pogumno oprijemlje katoliške zastave. Temu se radujem zlasti zaradi tega, ker verni učitelj veliko lažje in veliko uspešneje vrši svoj vzvišeni posel v šoli, kakor pa učitelj, ki nima vere in ljubezni do Boga. Tembolj je to hvalevredno, ker katoliško misleče učiteljstvo živi med nami v težavnih razmerah, in je izpostavljeno najhujšim napadom. Ako se vkljub takim razmeram učitelji in učiteljice otresejo vsake bojazni in zavedno nastopajo kot verni krščanski učitelji, je to njim v posebno čast, šoli pa v veliko korist. S takim značajnim nastopanjem si končno morajo pridobiti tudi spoštovanje nasprotnikov.“ S temi besedami je visoki cerkveni knez pokazal, da se zaveda, kolikega pomena je katoliška učiteljska organizacija, in da dobro ume, s kolikimi težavami se ima boriti učitelj ali učiteljica, ki hoče svoje krščansko mišljenje tudi v javnosti pokazati. Svojo naklonjenost katoliškemu učiteljstvu je kardinal Missia izkazal tudi s tem, da je leta 1900. prevzel pokroviteljstvo „katoliškega društva slovenskih učiteljic na Primorskem“. Vzroka dovolj, da z nebrojnimi drugimi katoliškimi Slovenci tudi mi žalujemo ob rakvi nepozabnega

pokojnika in mu ohranimo hvaležni spomin! Večni pokoj njegovi veliki, njegovi plemeniti duši!

Organizacija katoliških učiteljev na Štajerskem. „Učiteljski Tovariš“ je v svojem zadnjem listu ponatisnil poziv nadučitelja Fr. Jurkoviča v Šmarji pri Jelšah, ki se glasi: „Liberalci in jungovei v novejšem času spet grdo napadajo vsako učiteljsko osebo na Štajerskem, pri koji čutijo le trohico verskega prepričanja. Da bi postali nezvesti svojim načelom dobro utrjeni, se ni bati, toda mladi narastek in pa omahljivi pristopajo k nasprotnikom, ki imajo vpliv vsled svoje energije, — ker pri nas ne najdejo zaslombe. Že iz tega je jasno, kako potrebna je na Štajerskem organizacija katoliško mislečih slovenskih učiteljev in vzgojiteljev, potrebna je pa tudi radi tega, da pokažemo, da nismo zaspanci in nazadnjaki itd., kakor nas nazivajo naši napihnjeni nasprotniki kolegi v „Učiteljskem Tovarišu“ in po drugih liberalnih listih, temuč da si upamo postaviti v konkurenco svoje moči z jungovsko nadutostjo. Odločili smo se toraj storiti prvi korak za ustanovitev štajerske podružnice „Slomšek-ove zveze“ in upamo, da nas bode podpirali tudi Vi. Prosimo toraj za Vaše nasvete v tej zadevi, prosimo pa tudi, da nam nabirate ude, pri kojih ločite zanesljive od manj zanesljivih, ali stanujejo v Vašem okraju ali kje drugod na Štajerskem. Ud more postati vsak, ki se bavi s poukom in odgojo, toraj učitelj, učiteljica, keteteh itd. Na delo toraj, ljudstvo je za vami! Odgovor in poročilo prosimo vsaj do 10. marca t. l., da se za snovalni shod more o pravem času potrebno ukreniti, kojega namerjamo sklicati v torek po veliki noči. Šmarje pri Jelšah, 16. febr. 1902.

V imenu štaj. odbornikov „Slom. zveze“:

Fr. Jurkovič.

Iz zanesljivih virov moremo poročati, da je imel navedeni poziv prav dobre vspehe, Nameravani shod se ni opustil vsled pomanjkanja udov, temveč radi prekratkega časa, pravzato, ker se je oglasilo veliko udov, Tovariš naj se toraj le tolaži. Organizacija katoliških učiteljev na Štajerskem je gotova reč — fait accompli!

Povsod so enaki! G. Eller, nadučitelj na Koroškem, je prevzel odborništvo pri novoustanovljenem celovškem društvu „Učiteljski dom“. Zaradi tega zločina ga je koroška učiteljska zveza na zborovanju v Beljaku dne 1. aprila slovesno izključila iz svojih udov. — Liberalizem je povsod enak. S terorizmom skuša strahovati svoje privrženca. Mož pa, ki navzlic tolikemu pritisku ne zataji svojega verskega in narodnega mišljenja zasluži naše globoko spoštovanje. Slava! Takih značajev nam je treba!

Društvo „Pripravniki dom“ ima redni letni zbor dne 20. t. m. ob pol 12. uri dopoldne v konferenčni sobi tukajšnjega c. kr. učiteljskega. K obilni udeležbi vabi odbor.

Važen odlok naučnega ministrstva. — Nastala je v resnici prava razvada, da so se šolske knjige skoro vsako leto popravljale. Komaj je bila knjiga eno leto v veljavi, že je izšla drugo leto ista knjiga v drugi popravljani izdaji, tretje leto v tretji popravljani izdaji itd. Godilo se je to tako, da je napravilo na človeka utis, kakor da i te nove izdaje nimajo drugega namena, nego da se pri njih okoristi dotična tiskarna in pa oni, ki je priredil novo izdajo. Starišem pa, ki so imeli v šoli več otrok in sicer takih, ki so si sledili v šolskih razredih, napravljalo je to mnogo stroškov, ker so morali kupovati vedno nove knjige, mesto da bi rabili mlajši otroci iste knjige, katere so rabili njih starejši bratje prejšnjega

leta v istem šolskem razredu. Najhujše pa je bilo pri knjigah, ki so se rabile v dveh, treh ali celo v štirih šolskih razredih. Letos si je n. pr. učenec kupil tako knjigo, ali že drugo leto je izšla ista knjiga v popravljani izdaji, in zahtevalo se je od učenca, da si kupi to novo izdajo in tako se je godilo tudi v tretjem in četrtem letu. To pa je vzbujalo pri stariših, ki so morali trošiti denar za take knjige, opravičeno nezadovoljnost. Začeli so se torej pritoževati in te pritožbe niso ostale brezuspešne. Naučno ministrstvo je namreč izdalo naredbo, v kateri določa, da ima ostati vsaka knjiga izdana v drugi ali tretji popravljani izdaji, najmanj pet let v veljavi. Nove izdaje pa naj se prirejajo tako, da je mogoče dijakom samim v starih izdajah izpopolnjevati ali popravljati izpremembe v tekstu. Ako pa imajo učenci knjige, katere se rabijo zaporedoma v raznih razredih in izide od teh knjig kaka nova izdaja, se ne sme od učencev zahtevati, da si nabavijo to novo izdajo, ko prestopijo v višje razrede.

Stroški za visoke in srednje šole v Avstriji. Proračun visokih šol za leto 1902 se razlikuje od zadnjega, ustavno dovoljenega za leto 1897 po višjih postavkah in tudi po razpredelbi. Iz obsežnega poročila povzamem le glavne točke. Vsi stroški za visoke šole se proračunavajo na 15,507.021 kron, in sicer za dunajsko vseučilišče 2,913.136; za graško 1,251.460; za inomoško 1,145.200; za zgradbe nemškega v Pragi 107.315, za zgradbe in poprave češkega v Pragi 185.759, a po vrhu še skupni stroški za obe praški vseučilišči 2,753.411; za vseučilišče v Lvovu 954.096; za vseučilišče v Krakovu 1,291.657; za vseučilišče v Črnovicah 380.267. Za podporo in učna sredstva vsem vseučiliščem je v proračunu 61.300 kron. Torej znaša vsa potrebščina za vseučilišča 11,045.601 krono. Za se-

menišče v Solnogradu se proračunava 37.000, za semenišče v Olomucu 40.000 in za protestansko višjo šolo na Dunaju 72.200 kron. Za tehnično visoko šolo na Dunaju zahteva naučna uprava 921.400, za graško 333.600, za češko in nemško tehniko v Pragi 1.263.180, za češko in nemško tehniko v Brnu 792.300, za tehniko v Lvovu 389.400 kron. Za visoko šolo poljedelske kulture na Dunaju se proračunava 424.140 kron. Mej raznimi troški je tudi 73.200 kron za učiteljske moči, ki se pripravljajo za profesorje na visokih šolah. D o h o d k i vseh visokih šol pa znašajo 1.338.661 kron, torej je čiste potrebščine za vse visoke šole 14.168.360 kron. Ves proračun za srednje šole znaša 21.660.434 K ter se je od lani pomnožil za 901.747 K. P o t r e b š č i n a za gimnazije znaša 14.615.624 K, za realke 6.887.070 kron, ostali troški so za knjižnice, podpore, potnine itd. Za nižjo državno gimnazijo v Ljubljani je posebe v proračunu 4000 K, in sicer za učna sredstva. P o k r i t j e vseh srednjih šol pa znaša po proračunu 3.275.164 kron, torej čista potrebščina 18.385.270 kron, dočim je leta 1897 znašala le 14.243.307 K. Srednjih šol je v Avstriji 322, in sicer 215 gimnazij ter 107 realk, od vseh srednjih šol jih država vzdržuje 231, dežele 36, mesta 22, ostale vzdržujejo škofje in cerkveni redi. Nemških srednjih šol je 178 (113 gimnazij in 65 realk), čeških 81 (50 gimnazij, 31 realk), poljskih 35 (28 gimnazij, 7 realk), ostale so italijanske, rusinske in dvojezične, a slovenske?! Število vseh učen-

cev na srednjih šolah znaša letos 109.888, in sicer na gimnazijah 72.476, na realkah 37.414; število vseh učencev se je od lani pomnožilo za 4908. Vseh profesorjev je na gimnazijah 2326, na realkah 1021, skupaj 3338.

Češka „Matica šolska“, ki na Češkem izvršuje isto delo, kakor na Slovenskem „Družba sv. Cirila in Metoda“, je imela dne 23. sušca v Pragi svoj občni zbor. Društvo vzdržuje 5 srednjih šol, 51 ljudskih šol, 44 otroških varovališč in otroških vrtcev, dalje daje vladi doneske za tri gimnazije in eno realko, in podpira še 35 otroških vrtcev ter ljudskih in obrtnih šol. Pet srednjih in 23 ljudskih šol, katere je ustanovila „Matica“, je prevzela država v svojo upravo. Za vzdrževanje šol je izdala „Matica“ lani 551.198 K. Posnemanja vredno!

Shod učiteljev gluhonemih. Dne 1. t. m. se je vršil na Dunaju shod avstrijskih učiteljev gluhonemih. Na tem shodu so bile sprejete te-le resolucije: 1. da se ustanovi pri naučnem ministru poseben oddelek za te šole; 2. v vsaki deželi naj se napravi poseben zavod za gluhoneme in v ta zavod naj se vsprejmejo vsi gluhonemi otroci in sicer za čas, v katerem so otroci po splošni šolski postavi obvezani obiskovati šolo; 3. država naj ustanovi posebno učiteljsiše za učitelje gluhonemih; 4. učitelji gluhonemih naj se uvrstijo glede plače med učitelje meščanskih šol, nahajajočih se v glavnih deželnih mestih, a službena doba naj se skrči od 40 na 35 let.

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.